

Celem projektu jest opracowanie i przygotowanie do wydania krytycznej edycji jednego z najwcześniejszych drukowanych źródeł chrześcijańskich w języku nahuatl („azteckim”): *Doctrina Christiana en Lengua Española y Mexicana por la Orden de Santo Domingo*, wydanej w Meksyku w 1548 r. Jest to pierwszy znany, zachowany i datowany tekst ekklezjastyczny w tym języku, jednak po dziś dzień źródło to nie doczekało się żadnego opracowania.

W pierwszych latach po konkwiescie zakonnicy, którzy przybyli do Nowego Świata, stanęli przed bezprecedensowym zadaniem przedstawienia ludności tubylczej konceptów zupełnie im obcych kulturowo – takich jak np. Trójca Święta i jeden Bóg, koncepcja grzechu, Nieba i Piekła, Raju, czym są anioły i diabły, jakie jest znaczenie sakramentów. Jako że ewangelizacja już od pierwszych lat odbywała się w językach tubylczych, jej powodzenie zależało od właściwego „przetłumaczenia” tych terminów na język nahuatl, właściwego „wyjaśnienia” ich Indianom Nahuia. *Doctrina Christiana...* powstała jako tłumaczenie na nahuatl tekstu hiszpańskiego i wydana została w obu tych językach.

W efekcie procesu ewangelizacji język nahuatl uległ znacznym zmianom – niektóre istniejące już słowa zmieniły bądź rozszerzyły swoje znaczenie tak, aby odpowiadać terminom hiszpańskim, powstało wiele neologizmów, wiele hiszpańskich słów zostało zapożyczonych do języka. Projekt zakłada przebadanie (wskazanie i dokładną analizę morfem-po-morfem) tych zjawisk w języku, co pozwoli dowiedzieć się, w jaki sposób to słownictwo było tworzone oraz kto w rzeczywistości je tworzył.

Kwestia autorstwa wczesnych tekstów religijnych w Nahuatl jest szczególnie ciekawa – wydaje się bowiem, że na tak wczesnym etapie kontaktu Hiszpanie mogli nie posiadać wystarczających kompetencji językowych, by samodzielnie skutecznie tłumaczyć obszerne, kilkusetstronicowe „doktryny” (tłumaczenia wiary katolickiej). Obecna hipoteza badawcza głosi, że prawdopodobnie musieli oni korzystać ze współpracy z rdzenną ludnością tych ziem. Oznaczałoby to, że Indianie Nahuia pełnili aktywną rolę w procesie tłumaczenia międzykulturowego w XVI w. Analiza *Doctrina Christiana en Lengua Española y Mexicana por la Orden de Santo Domingo* może tę hipotezę potwierdzić. Po pierwsze jej autor był niezwykle biegły w posługiwaniu się językiem nahuatl, po drugie – w tekście można odnaleźć konstrukcje gramatyczne i składniowe charakterystyczne dla klasycznego języka nahuatl, a nieoczywiste z punktu widzenia języków europejskich. Po trzecie nieliczne błędy tłumaczeniowe zdają się wskazywać, że autor tekstu nie zawsze dobrze rozumiał to, co tłumaczy (nie rozumiał wszystkich językowych meandrów hiszpańskiego pierwowzoru tekstu).

Kolejnym ciekawym tematem jest sam sposób powstawania wczesnych tekstów religijnych i to, w jaki sposób wpływały one na zmiany w języku. Przygotowania tekstów dokonywano w zakonach i to tam ich tłumacze tworzyli nowe rozwiązania językowe (neologizmy, kalki językowe), mające na celu jak najlepsze przetłumaczenie hiszpańskiego tekstu i jak najwierniejsze oddanie sensu doktryny chrześcijańskiej. Dopiero później efekty ich pracy były „prezentowane” rdzennym użytkownikom języka i wchodziły do powszechnego użycia, a następnie przenikały do źródeł pisanych innych gatunków. Oznacza to, że na zakony, w których powstawały tłumaczenia, możemy patrzeć jak na swoiste „laboratoria językowe”, w których opracowywano rozwiązania językowe, mające dopiero być wdrożone do użytku. Projekt umożliwi prześledzenie działania tych mechanizmów, a porównanie wyników badań nad *Doctrina Christiana* (najwcześniejszym obszernym zachowanym tekstem tego typu) z innymi, późniejszymi źródłami pozwoli wykazać, w jaki sposób słownictwo stworzone w „laboratoriach językowych” funkcjonowało później (jak upowszechniało się, zmieniało, upraszczało etc.).

Ostatnim tematem badawczym projektu jest kwestia tego, w jaki sposób Indianie Nahuia mogli rozumieć teksty religijne i obecne w nich terminy opisujące koncepty chrześcijańskie – innymi słowy: w jaki sposób nowe zjawiska językowe mogły być rozumiane w obrębie kultury Nahuia. Ciekawym tematem badawczym jest pytanie, czy zawsze to, w jaki sposób odbiorca rozumiał tekst *Doktryny...* pozostawało zgodne z intencją autora - czy może nie zawsze rozwiązania zaproponowane przez „laboratoria językowe” były skuteczne. Ta druga sytuacja oznaczałaby, że doktryna chrześcijańska mogła ulegać pewnym zniekształceniom lub wypaczeniom poprzez trudności w jej przetłumaczeniu.

Wydanie krytyczne *Doctrina Christiana en Lengua Española y Mexicana por la Orden de Santo Domingo* zawierać będzie kompletne tłumaczenie tekstu z nahuatl na angielski (co umożliwi szerszemu gronu odbiorców dyskusję nad kwestiami ewentualnych wypaczeń doktryny i rozumienia nowych terminów), opatrzone ono będzie również obszernym komentarzem, zawierającym wszystkie wyniki analiz językowych.